

A la recerca del temps perdut V

MARCEL PROUST

La presonera

Traducció de VALÈRIA GAILLARD

Proa

MARCEL PROUST

LA PRESONERA

A LA RECERCA DEL TEMPS PERDUT V

Traducció de Valèria Gaillard Francesch

Proa

Però a aquest plaer de veure-la dormir, i que era tan dolç com el de sentir-la viure, un altre hi posava fi, el de veure-la despertar. Era, en un grau més profund i misteriós, el mateix plaer que ella visqués a casa meva. No hi ha dubte que em resultava especialment agradable a la tarda, quan ella baixava del cotxe, que el pis on tornava fos el meu. I encara ho era més que, quan des de les profunditats del son pujava els últims graons de l'escala dels somnis, fos en la meva habitació on ella renaixés a la consciència i a la vida, que es preguntés per un moment «on soc?» i, veient els objectes que l'envoltaven, el llum de la tauleta de nit que amb prou feines la feia parpellejar, pogués respondre's

que era a casa seva quan constatava que es despertava a casa meva. En aquell primer moment deliciós d'incertesa, em semblava que tornava a prendre possessió encara més completament d'ella, perquè, després d'haver sortit, no tornava a la seva habitació, sinó a la meva habitació, que, un cop reconeguda per Albertine, l'embolcallaria, la contindria, sense que els ulls de la meva amiga mostressin cap neguit, igual de serens que si no hagués dormit. La desorientació del despertar, revelada pel seu silenci, no ho era per la seva mirada.

Aleshores recuperava la parla, deia: «el meu» o «el meu estimat» seguits l'un o l'altre del meu nom de pila, cosa que, donant al narrador el mateix nom que l'autor d'aquest llibre, hauria fet: «Marcel meu», «El meu estimat Marcel». Des d'aleshores ja no permetia als meus pares que, en família, se m'adrecessin amb un «estimat» i manllevessin a les delicioses paraules que em deia Albertine el valor de ser úniques. Mentre me les deia, feia una petita ganyota que ella mateixa convertia en un petó. Amb la mateixa rapidesa amb què s'havia adormit feia una estona, s'havia despertat.

No més que el meu desplaçament en el temps, no més que el fet de mirar una noia asseguda al meu costat sota el llum que l'il·lumina d'una altra manera que el sol quan avançava dreta al llarg de la vora del mar, aquest enriquiment real, aquest progrés autònom d'Albertine, no eren la veritable causa de la diferència que hi havia entre la meua manera de veure-la ara i la meua manera de veure-la al principi a Balbec. Podria haver-hi més anys de separació entre les dues imatges sense comportar tanmateix un canvi tan radical; aquest canvi s'havia produït, essencial i sobtat, quan m'havia assabentat que havia estat l'amiga de la senyoreta Vinteuil qui pràcticament havia educat la meua

amiga. Si temps enrere m'havia sentit exaltat, convençut de reconèixer un cert misteri en els ulls d'Albertine, ara només em sentia feliç en els moments en què, d'aquells ulls, d'aquelles mateixes galtes, reflexives com els ulls, de vegades tan suaus però aviat aspres, jo aconseguia expulsar-ne tot el misteri. La imatge que buscava, que m'asserenava, enganxat a la qual m'hauria agradat morir, ja no era la d'una Albertine posseïdora d'una vida desconeguda, era la d'una Albertine tan coneguda per mi com fos possible (i per això aquest amor no podia durar gaire, llevat que no fos desgraciat, perquè, per definició, no satisfesia la necessitat de misteri), era una Albertine que no reflectís un món llunyà, sinó que només desitgés —hi va haver moments que, de fet, causava aquesta sensació— estar amb mi, ben bé com jo, una Albertine a imatge del que precisament era meu i no del desconegut. Quan un amor neix d'aquesta manera d'una hora d'angoixa en relació amb un ésser, de la incertesa de si el podem retenir o de si fugirà, aquest amor duu la marca d'aquesta revolució que el va crear, recorda molt poc el que havíem vist fins aleshores quan pensàvem en aquest mateix ésser. I les meves primeres impressions davant d'Albertine, a la vora de les onades, podien subsistir en una petita part en el meu amor per ella: en realitat, aquestes impressions anteriors només ocupen un lloc molt petit en un amor d'aquesta mena, en la seva força, en el seu sofriment, en la seva necessitat de dolçor i el seu refugi en un record reconfortant i calmant, en el qual ens agradaria mantenir-nos i no descobrir res més de la nostra estimada, encara que hi hagués alguna cosa odiosa per saber... molt més encara si només consultem aquestes impressions anteriors, ¡aquest amor està fet d'una altra matèria! De vegades apagava el llum abans que ella entrés. Amb prou feines guiada per la llum d'una teia,

s'estirava al meu costat en la foscor. Les meves mans, les meves galtes la reconeixien sense que els ulls la distingissin, els meus ulls que sovint temien trobar-la canviada. De manera que, gràcies a aquest amor cec, potser se sentia immersa en una tendresa més gran que de costum.

Em despullava, em ficava al llit i, amb Albertine asseguda a una de les cantonades, repreníem la partida o la conversa interrompuda amb petons; i en el desig —l'únic que ens fa trobar interès per l'existència i el caràcter d'una persona— ens mantenim tan fidels a la nostra naturalesa, mentre que, al contrari, abandonem successivament els éssers que hem estimat l'un rere l'altre, que una vegada, veient-me al mirall en el moment que feia un petó a Albertine i l'anomenava «la meva nena», l'expressió trista i apassionada del meu propi rostre, semblant al que devia ser temps enrere amb Gilberte a qui ja no recordava, semblant també al que potser seria un dia amb una altra si mai oblidava Albertine, em va fer pensar que, al marge de les consideracions de persona (ja que l'instint exigeix que considerem l'actual com l'única veritable), jo complia els deures d'una intensa i dolorosa devoció dedicada com una ofrena a la joventut i a la bellesa de la dona. I no obstant això, a aquest desig, que honorava amb un «ex-voto» a la joventut, i també als records de Balbec, s'hi barrejava, en la necessitat que tenia de mantenir Albertine prop meu cada nit, alguna cosa que fins aleshores havia estat aliena a la meva vida, almenys amorosa, si bé no era del tot nou en la meva vida. Era un poder calmant tan gran, que mai n'havia experimentat cap de semblant des dels llunyans vespres de Combray que la meva mare, inclinada sobre el meu llit, m'oferia el repòs en un petó. La veritat és que si m'haguessin dit en aquella època que jo no era del tot bo i sobretot que algun dia intentaria privar algú d'un plaer, m'hauria sorprès

LA PRESONERA

molt. És clar que aleshores em coneixia ben poc, perquè el plaer de tenir Albertine vivint a casa era molt menys un plaer positiu que el d'haver retirat del món, on tothom podia assaborir-la al seu torn, la noia en flor que, si bé no em donava una gran joia, almenys en privava els altres. L'ambició i la glòria m'haurien deixat indiferent. Encara més, era incapaç d'experimentar odi. I no obstant això, estimar carnalment encara era per a mi gaudir d'un triomf sobre un gran nombre de competidors. No em cansaré de repetir-ho, era bàsicament un calmant.